

2018 році було отримано більше 1000 ухвал на проведення такого оперативно-розшукового заходу, як зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж.

У зв'язку з викладеним, співробітникам податкової міліції Дніпропетровської області доводиться вносити відомості про вчинені кримінальні правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і розпочинати досудові розслідування у кримінальних провадженнях в інших областях України (Одеська, Донецька, Запорізька, Харківська, Полтавська області, м. Київ). У рамках таких кримінальних проваджень протягом 2018 року ініційовано та отримано близько 90 ухвал суду на проведення вказаних заходів, з них більше 70 – на проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж. В напрямку здійснення податковою міліцією оперативно-розшукових заходів, проведення яких потребує дозволу суду, робота фактично припинена.

Не слід забувати, що відповідно до ч. 6 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», під час виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, пов'язаних із припиненням правопорушень у сфері податкового та митного законодавства, права, передбачені цією статтею, надаються виключно оперативним підрозділам органів податкової міліції в межах їх компетенції.

Таким чином, на підставі суб'єктивного трактування законодавчих актів лише одним чиновником, наділеним вагомими владними повноваженнями впливати на проведення оперативно-розшукових заходів та НС(Р)Д, фактично паралізовано роботу правоохоронних органів такого потужного з економічної точки зору регіону, як Дніпропетровська область, в напрямку боротьби з економічною злочинністю.

У зв'язку з викладеним, з метою унеможливлення монополізації надання дозволів (ухвал суду) на проведення оперативно-розшукових заходів та НС(Р)Д, зменшення корупційних ризиків, перекриття каналів витоку конфіденційної інформації, пропонується внести зміни до ст. 247 КПК щодо можливості отримання ухвал суду поза межами територіальної юрисдикції органу досудового розслідування або оперативного підрозділу, якими здійснюється досудове розслідування або провадження в оперативно-розшуковій справі.

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. *Голос України*. 2012. № 90–91.

3. Ємець О.М. Окремі питання, що виникають при здійсненні оперативно-розшукової діяльності // Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (20 жовтня 2017 року). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 34–36.

Гаркуша Аліна Григорівна
старший викладач
кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ОСКАРЖЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

16 березня 2018 року набули чинності зміни до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), а саме: відповідно до Закону України від 03.10.2017 року № 2147-VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» (далі – Закон) визначено порядок оскарження повідомлення слідчого, прокурора про підозру на стадії досудового розслідування.

У ч. 1 ст. 303 КПК України закріплено вичерпний перелік рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені учасниками кримінального провадження слідчому судді під час досудового розслідування, а саме: 1) бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у неповненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами статті 169 КПК, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений цим Кодексом строк, – заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним

представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, володільцем тимчасово вилученого майна, іншою особою, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування; 2) рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування – потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження; 3) рішення слідчого про закриття кримінального провадження – заявником, потерпілим, його представником чи законним представником; 4) рішення прокурора про закриття кримінального провадження та/або провадження щодо юридичної особи – заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження; 5) рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим – особою, якій відмовлено у визнанні потерпілою; 6) рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки – особами, до яких можуть бути застосовані заходи безпеки, передбачені законом; 7) рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій – особою, якій відмовлено у задоволенні клопотання, її представником, законним представником чи захисником; 8) рішення слідчого, прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 КПК, – підозрюваним, його захисником чи законним представником, потерпілим, його представником чи законним представником; 9¹) рішення прокурора про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування – особою, якій відмовлено у задоволенні скарги, її представником, законним представником чи захисником; 10) повідомлення слідчого, прокурора про підозру після спливу одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку або двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину, але не пізніше закриття прокурором кримінального провадження або звернення до суду із обвинувальним актом – підозрюваним, його захисником чи законним представником; 11) відмова слідчого, прокурора в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктом 9¹ ч. 1 ст. 284 КПК України, – стороною захисту, іншою особою, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, її представником.

Слід зазначити, що науковцями й раніше були (за часів дії КПК 1960 р.) висловлені думки щодо розширення меж оскарження слідчому судді рішень слідчого, прокурора.

У зв'язку із прийняттям вищевказаних змін, у слідчих, прокурорів та адвокатів виникло багато запитань щодо дії Закону в часі.

Відповідно до вищезазначеного закону, право оскаржити повідомлення про підозру надається підозрюваному, його захиснику чи законному представнику у випадку спливу двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не пізніше закриття прокурором кримінального провадження або звернення до суду із обвинувальним актом (п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК України).

Разом з тим у п. 4 § 2 розділу 4 Закону зазначено, що підпункти 11–27, 45 п. 7 § 1 цього розділу не мають зворотної дії в часі та застосовуються до кримінальних проваджень, по яких відомості про кримінальне правопорушення внесені в ЄРДР після вступу в дію цих змін (після 16.03.2018).

Вищезгаданій нормі протистоїть ч. 1 ст. 58 Конституції України, в якій передбачено, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

В той же час, враховуючи позицію Верховного Суду (справа № 5-205кс 15), в постанові якого зазначено, що зміни до КПК України не встановлюють відповідальність осіб, а лише визначають порядок кримінального провадження, отже, зворотної дії у часі вказані зміни не можуть мати.

Отже, неможливість зворотної дії внесених законодавчих змін у часі не викликає жодних сумнівів.

Зокрема, представники сторони обвинувачення, займають позицію буквального тлумачення вказаної норми та вважають, що оскарження повідомлення про підозру є можливим виключно у тих кримінальних провадженнях, відомості про які внесено до ЄРДР після 15 березня 2018 року.

Іншої думки дотримуються адвокати, так як вони діють виключно в інтересах своїх клієнтів, щодо яких складено повідомлення про підозру, намагаючись оскаржити дану процесуальну дію незалежно від часу внесення відомостей до ЄРДР.

Але, як показує судова практика, це питання трактується та розглядається дуже різ-

номанітно. Так, мають місце прецеденти, щодо скасування слідчими суддями рішення слідчого, погодженого з прокурором, рішення прокурора щодо повідомлення особі про підозру у провадженнях, в яких і відомості до ЄРДР були внесені, і повідомлення про підозру були вручені до 16 березня 2018 року (ухвала слідчого судді Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області від 23 березня 2018 р., якою скасовано повідомлення про підозру від 17.05.2016).

Також слід зазначити, що є певну кількість ухвал скасовано судами апеляційної інстанції за мотивом – неможливість застосування п.10 ч. 1 ст. 303 КК України до проваджень щодо кримінальних правопорушень, відомості про які було внесено до ЄРДР до 16 березня 2018 року. Це ухвали слідчих суддів: Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 11 травня 2018 року (справа № 202/1399/18), якою скасовано повідомлення про підозру від 16 грудня 2014 року та від 17 грудня 2015 року, — скасовані ухвалою Апеляційного суду Дніпропетровської області від 19 липня 2018 року; Харківського районного суду Харківської області від 16 квітня 2018 року (справа № 635/4326/2017), якою скасовано повідомлення про підозру від 23 березня 2018 року у провадженні, внесеному до ЄРДР 25 травня 2016 року, — скасована ухвалою Апеляційного суду Харківської області від 7 травня 2018 року; Тульчинського районного суду Вінницької області від 6 липня 2018 року (справа № 147/1187/17), якою скасовано повідомлення про підозру від 21 листопада 2017 року, — скасована ухвалою Апеляційного суду Вінницької області від 24 липня 2018 р.

Отже, з метою забезпечення балансу сторін обвинувачення і захисту у кримінальному процесі необхідним є роз'яснення механізму реалізації права на оскарження до суду повідомлення про підозру та практичного виконання вимог п.10 ч.1 ст. 303 КПК України в разі задоволення судом скарг сторони захисту щодо повідомлення про підозру у кримінальних провадженнях, відомості щодо кримінальних правопорушень внесених до 15.03.2018.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 30.09.2016. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 05.08.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

**Гончаренко Геннадій Павлович,
Каліберда Станіслав Іванович** –
викладачі кафедри фізичного виховання

Шалгунова Світлана Аполлінаріївна
доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА ТА ПСИХІЧНИХ ДЕВІАЦІЙ: ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ

Давньогрецькі філософи висловлювали різні думки з приводу причин та умов вчинення злочинів. Так, Платон вважав, що однією із причин вчинення злочинів конкретною особою може бути недостатнє виховання [1, с. 43], оскільки прояви гніву, ревнощів, намагань отримати задоволення в житті будь-яким способом, хибні уявлення про певні явища чи процеси та їх нерозуміння саме і виступають головними причинами вчинення злочинів на індивідуальному рівні конкретної особи.

І вітчизняні дослідники вважають, що за наявності суто індивідуальних причин вчинення злочинів необхідно, перш за все, враховувати принцип індивідуалізації кримінальної відповідальності та справедливості кримінального покарання. Як і Платон, сучасні кримінологи вважають, що кримінальне покарання повинно відповідати характеру та ступеню суспільної небезпечності вчиненого особою діяння, враховувати індивідуальні ознаки особи, яка вчинила злочин, та рушійні сили, що керували нею при вчиненні злочину. Однак Платон вважав, що більше уваги необхідно приділяти не особі, яка вчинила злочин, а законотворчому процесу, при цьому він пояснював, що закон повинен враховувати людську недосконалість, намагання суспільства попередити вчинення злочину і досягти того, що людина повинна ставати кращою в результаті застосування до неї кримінального покарання за вчинене.